

Комисија за очување националних споменика, на основу члана V став 4 Анекса 8 Општег оквирног споразума за мир у Босни и Херцеговини и члана 39 став 1 Пословника о раду Комисије за очување националних споменика, на сједници одржаној од 29. јануара до 4. фебруара 2008. године је донијела

ОДЛУКУ

I

Историјска грађевина позната као Зилџића кућа у Сарајеву проглашава се националним спомеником Босне и Херцеговине (у даљем тексту: национални споменик).

Национални споменик чини кућа са баштом.

Национални споменик се налази на простору означеном као к.ч. 536, к.о. Врело Босне (нови премјер), односно к.ч. 498/3 (кућа) и к.ч. 500 (окућница), к.о. Доњи Бутмир (стари премјер), з.к. уложак број 10, општина Илиџа, Федерација Босне и Херцеговине, Босна и Херцеговина.

На национални споменик примјењују се мјере заштите утврђене Законом о provedби одлука Комисије за заштиту националних споменика успостављене сходно Анексу 8. Општег оквирног споразума за мир у Босни и Херцеговини («Службене новине Федерације БиХ», бр. 2/02, 27/02, 6/04 и 51/07).

II

Влада Федерације Босне и Херцеговине (у даљем тексту: Влада Федерације) дужна је да обезбиједи правне, научне, техничке, административне и финансијске мјере за заштиту, конзервацију и презентацију националног споменика.

Комисија за очување националних споменика (у даљем тексту: Комисија) утврдиће техничке услове и обезбиједити финансијска средства за израду и постављање информационе табле са основним подацима о споменику и одлуци о проглашењу добра националним спомеником.

III

Ради трајне заштите националног споменика, на простору дефинисаном у тачки I став 3 ове одлуке, утврђују се сљедеће мјере заштите:

- дозвољени су конзерваторско-рестаураторски радови, укључујући и радове који имају за циљ презентацију националног споменика, уз одобрење федералног министарства надлежног за просторно уређење и уз стручно надзирање надлежне службе заштите наслеђа на нивоу Федерације Босне и Херцеговине;
- дозвољени су радови конструктивне санације објекта, примјеном истих или истоврсних материјала и примјеном истих технолошких приступа у највећој могућој мјери;
- дозвољени су радови који имају за циљ адаптацију објекта у стални стамбени објекат, и у ту сврху могућа је уградња инсталација гријања, струје, воде и канализације.

IV

Стављају се ван снаге сви спроведбени и развојни просторно-плански акти који су у супротности са одредбама ове одлуке.

V

Свако а посебно надлежни органи Федерације Босне и Херцеговине, кантона, градске и општинске службе, суздржаће се од предузимања било каквих радњи које могу да оштетите национални споменик или доведу у питање његову заштиту.

VI

Ова одлука доставиће се Влади Федерације, федералном министарству надлежном за просторно уређење, надлежној служби заштите наслеђа на нивоу Федерације Босне и Херцеговине и општинском органу управе надлежном за послове урбанизма и катастра, ради спровођења мјера утврђених у тач. II - V ове одлуке и надлежном општинском суду ради уписа у земљишне књиге.

VII

Саставни дио ове одлуке је образложење са пратећом документацијом, које је доступно на увид заинтересованим лицима у просторијама и на веб-страни Комисије (<http://www.aneks8komisija.com.ba>).

VIII

Сходно члану V став 4 Анекса 8 Општег оквирног споразума за мир у Босни и Херцеговини, одлуке Комисије су коначне.

IX

Ова одлука ступа на снагу даном доношења и објавиће се у »Службеном гласнику БиХ«.

Ову одлуку Комисија је донијела у сљедећем саставу: Zeynep Ahunbay, Амра Хаџимухамедовић, Дубравко Ловреновић, Љиљана Шево и Tina Wik.

Предсједавајућа Комисије

Амра Хаџимухамедовић

Број: 02-2-170/06-13
30. јануара 2008. године
Сарајево

Образложење

I – УВОД

На основу члана 2 став 1 Закона о спровођењу одлука Комисије за очување националних споменика, успостављене сходно Анексу 8 Општег оквирног споразума за мир у Босни и Херцеговини, »национални споменик« је добро које је Комисија за очување националних споменика прогласила националним спомеником у складу са чл. V и VI Анекса 8. Општег оквирног споразума за мир у Босни и Херцеговини, као и добра уписана на Привремену листу националних споменика Босне и Херцеговине («Службени гласник БиХ», број 33/02), све док Комисија не донесе коначну одлуку о њиховом статусу, а за шта не постоји временско ограничење и без обзира да ли је за дотично добро поднесен захтјев.

Исмет Крзовић из Сарајева поднио је, дана 16. августа 2006. године, Комисији за очување националних споменика приједлог за проглашење **историјске грађевине Зилцића куће у Сарајеву, општина Илиџа**, националним спомеником БиХ.

На основу приједлога, Комисија је покренула поступак за доношење одлуке о проглашењу предметног добра националним спомеником, у складу са чланом V Анекса 8 Општег оквирног споразума за мир у Босни и Херцеговини и одредбама Пословника о раду Комисије.

II – ПРЕТХОДНИ ПОСТУПАК

У поступку који претходи доношењу коначне одлуке о проглашењу, извршен је увид у:

- податке о садашњем стању и намјени добра, укључујући опис и фотографије,
- документацију о локацији имовине,
- документацију о садашњем власнику и кориснику добра,
- историјску, архитектонску и другу документарну грађу о добру, која је дата у попису коришћења документације у склопу ове одлуке.

На основу увида у прикупљену документацију и стање добра, утврђено је сљедеће:

1. Подаци о добру

Локација

Зилџића кућа налази се у подножју планине Игман 1 km сјеверно од Врела Босне. Западно од објекта налази се село Бачево, а на удаљености од 3 km средишње подручје општине Илиџа.

Приступ Зилџића кући омогућен је цестом која повезује Врело Босне са јужне стране, и стари пут између Блажуја и Илиџе, са сјеверне стране, и то на мјесту званом Пландиште. Објект се налази у улици Врело Босне бр. 44, државно је власништво, са правом коришћења Медија (Едхем) Салиха и Рејхане Мушић, рођене Медија.

Историјска грађевина Зилџића куће у Сарајеву, општина Илиџа, налази се на локацији означеној као к.ч. број 536, к.о. Врело Босне (нови премјер), к.ч. 498/3 (кућа) и к.ч. 500 (окућница), к.о. Доњи Бутмир (стари премјер), з.к. уложак бр. 10, општина Илиџа, Кантон Сарајево, Федерација Босне и Херцеговине.

Историјски подаци¹

Подручје **Илиџе** има историјски континуитет који сеже до млађег каменог доба, а постоје назнаке да је човјек на овим подручјима живио још и раније.² Археолошки остаци, документи и други материјални остаци свједоче да је подручје било насељено током свих значајних историјских епоха.

На овом подручју, због изузетних климатских и других услова³, имућнији становници Сарајева градили су такозване **исходне куће**, куле и чардаке.⁴ Најстарији до сада познати податак о једном љетниковцу, односно исходној кући, на овом подручју налази се у *Путопису* Бенедикта Курипешвића из 1531. године. У свом *Путопису*, Б. Курипешвић оставља запис о љетниковцу Гази Хусреф-бега. Ова исходна кућа се налази у Главогодини, селу у близини Врела Босне.⁵

Исходне куће, уз **куле** и **оцаке**, спадају у **објекте за повремени боравак**. По својој форми и намјени врло су блиске оцацима. Ове грађевине су служиле босанским феудалцима за љетни одмор, али и за повремене породичне *исходе* и друге врсте окупљања у природи. Исходне куће, имају правоугаону основу, и простирале су се углавном у ширину и најчешће су имале један, а у рјеђим случајевима два спрата. Материјализација исходних кућа је вршена, као и у случају оцака, од камена, ћерпича и дрвета.⁶ Градња исходних кућа на подручју Илиџе и Сарајевског поља одиграла је значајан

¹ Више података о насељу Илиџа видјети у Одлуци о проглашењу Претисторијског насеља на Бутмиру и ... вила рустика на Илиџи (провјери у Комисијској архиви)

² Група аутора, "Илиџа", З. Марић – "Од Бутмира до Деситијата", стр. 191., издавач: општина Илиџа, Сарајево 2000.

³ Подручје Илиџе богато је љековитим термалним водама

⁴ Већ у рано прољеће кренуле би колоне Сарајлија у фијакерима ка Илиџи да негде у хладовини, око извора ријеке Босне или на обалама Жељезнице и Зујевине тефериче уз свирку и пјесму, о чему свједоче и народне пјесме: *Пиво пију аге Сарајлије, на Илиџи покрај Жељезнице*, Разни аутори, "Илиџа", Б. Златар – "Илиџа", стр. 193., издавач: општина Илиџа, Сарајево 2000.

⁵ Група аутора, "Илиџа", Б. Златар – "Илиџа", стр. 194., издавач: општина Илиџа, Сарајево 2000.

⁶ Група аутора, "Илиџа", М. Х. Ћеман – "Исход на Илиџу", стр. 262., издавач: општина Илиџа, Сарајево 2000.

утицај на просторно-волуменску и функционалну организацију подручја, као и на конструкцијска рјешења кућа на селу.⁷

У Храсници је сачувано више исходних кућа. Ове куће припадају породицама Хаџиосмановић, Сидро, Филиповић и Глођо.

У Бутмиру, до задњег рата у БиХ, су биле сачуване исходне куће породица Чомара и Касумагић-Зечевић.

У селу Ковачи сачувани су остаци куће Хасанбеговић, стари више од два вијека, те нешто млађи и мање занимљиви примјери, временом преправљаних кућа породица Семиз и Храсница.⁸

У анализи просторног распореда беговских кула, оцака и исходних кућа може се примијетити да се оне налазе, осим два изузетка, сјеверозападно од замишљене црте Бутмир-Храсница/Ласица.⁹

Овај податак представља још једну потврду да је посједовање земљишта у различитим подручјима Илиће одређивао друштвени положај власника. Посебност појединог подручја одражавала се на различите начине на терену, у овом случају дијелом и кроз градњу различитих објеката ладањске сеоске архитектуре.¹⁰

Зилџића кућа спада у ред ријетких очуваних примјера исходних кућа у околини Сарајева¹¹. Први траг о постојању куће води до краја XIX вијека, када је власник објекта била породица Машић.¹²

⁷ У почетној фази тај је утицај био мањи, али је издвајањем слоја богатих сељака постао јачи. Угледајући се на бегове и имућне грађане Сарајева, који су исходили у своје куле, оцаке и исходне куће разасуте по имањима на ширем подручју Илиће, имућни сељаци започели су с градњама својих породичних кућа које представљају варијацију исходишних кућа у нешто скромнијим облицима, конструкцијским рјешењима и опремљености унутрашњих просторија. Може се претпоставити да је мањи број таквих сеоских кућа подигнутих под утицајем исходног типа куће промијенио власнике. У временима изразитог налета либералне капиталистичке привреде крајем 19. вијека, и касније појавом економске кризе, један дио обогаћених сељака био је присиљен продати куће подигнуте под утицајем архитектуре исходних кућа. Неке куће, посебно у Храсници, су на тај начин дошле у посјед истакнутих сарајевских породица. Током времена су те сеоске куће подведене под категорију исходних кућа, иако не припадају тој категорији историјских грађевина. Разни аутори, "Илиџа", М. Х. Ћеман – "Исход на Илиџу", стр. 263., издавач: опћина Илиџа, Сарајево 2000.

⁸ Група аутора, "Илиџа", М. Х. Ћеман – "Исход на Илиџу", стр. 263., издавач: општина Илиџа, Сарајево 2000.

⁹ Изузетак чине кула бегова Которија у Которцу и оцак у Добрињи. Ови објекти се налазе источно од замишљене црте. - Разни аутори, "Илиџа", М. Х. Ћеман – "Исход на Илиџу", стр. 264., издавач: општина Илиџа, Сарајево 2000.

¹⁰ Разни аутори, "Илиџа", М. Х. Ћеман – "Исход на Илиџу", стр. 264., издавач: општина Илиџа, Сарајево 2000.

¹¹ Овај објекат је један од малобројних материјалних доказа о одређеном начину живота владајућег беговског слоја становништва у Сарајеву.

¹² Разија Зилџић, рођена Софтић, супруга угледног адвоката Зилџића, 28. маја 1937. године постаје власник некретнине. Госпођа Зилџић није имала потомства, па након смрти супруга, поклања овај објекат свом рођаку Едхему Медији, чија је мајка била сестра Разијине мајке. Фебруара 1958. године с њим потписује даровни уговор, којим објекат и остатак посједа поклања Едхему Медији, уз услов да ће нови власник, док му то омогућавају материјалне прилике, клати сваке године курбане у Разијино име. Разија задржава право коришћења објекта и остатка посједа до своје смрти. Након смрти Едхеме Медије, ову грађевину је наслиједио његов син, Салих Медија.

Од 1958. до задњег рата у БиХ (1992-95), власници су овај објекат и даље користили као исходну кућу, која је служила за доколицу, љетни одмор и породична и друга окупљања.

До 1992. године, комплетна оригинална опрема и намјештај ове грађевине, је било у врло добром стању.

Током рата у БиХ (1992-95), кућа бива запосједнута од стране припадника ВРС. У том периоду објекат је опљачкан, разорен и дјелимично запаљен. Од богатог покретног наслеђа куће није остало ништа.

У периоду након рата, објекат се враћа у на коришћење изворним власницима.

2. Опис добра

Зилџића кућа припада типу **исходних кућа**. Грађевина се састоји из **приземног дијела** и **спрата**, а између ових нивоа се налази једна мања међуспратна просторија.

Глоцртне димензије овог објекта су 12,30 m x 7,90 m. Висина објекта, до под стреху, је сса 7,20 m. Објекат је покривен четвороводним кровом. Висина сљемена износи сса 11,10 m.

Улаз у објекат се налази на југоисточној фасади. Улазна врата су двокрилна храстова и имају димензије 1,40 m x 1,92 m. Врата се затварају оригиналним кључем, а изнутра је могуће додатно осигурати објекат **мандалом**, масивном храстовом гредом која се хоризонтално ужљебљује у камени зид, са страна. Из ових врата се приступа главној просторији која је намијењена за дневни боравак. Цјелокупан приземни простор је унутрашњих димензија сса 10,90 m x 6,50 m, а дијели се на већи дневни боравак димензија 8,15 m x 6,50 m, и правоугаону магазу на југозападној страни унутрашњих димензија сса 2,55 m x 5,00 m. Свијетла висина приземља износи сса 3,90 m, док висина магазе износи сса 1,80 m. Под дневног боравка је крупна калдрма, коју на одређеним мјестима замјењује набијена земља.

Најочуванија калдрма налази се у улазном дијелу. Дио ове просторије, од централног дрвеног стуба, до сјеверозападног зида, у оригиналној форми је био уздигнут, и ту се налазила дрвена платформа гдје се проводио највећи дио времена. Димензије ове квадратне платформе су биле сса 3,40 m x 3,40 m.

Цјелокупан дневни боравак је врло мрачна просторија, са несразмјерно мало спољашњих отвора, из чега је лако извући закључак да се дневни живот углавном одвијао у спољашњем дијелу посједа.

На сјевероисточном дијелу улазне југоисточне фасаде налази се отвор димензија сса 70 cm x 80 cm, а отвор сличних димензија се налази и на бочној, сјевероисточној фасади. Ови прозори су дрвени и незастакљени. На средини се налази хоризонтална танка метална шипка. Парапети су изузетно високи, и износе сса 270 cm.

По средишњој осовини приземља, паралелној са приступном фасадом грађевине, смјештена су два дрвена стуба, на које се ослања хоризонтална греда која носи стропну конструкцију. Ови стубови су квадратне основе сса 25 cm x 25 cm, високи сса 370 cm. Стубови су ослоњени на снажне камене потпоре кружне основе.

Дрвени стубови при дну мијењају своју квадратну основу, прелазећи у кружну.

Судећи по наводима садашњег власника, оригинално је био постављен само средишњи стуб. Други стуб, ближи сјеверисточној фасади, постављен је накнадно, иако се одувijek налазио у простору приземља, хоризонтално положен. Изворно, у овом дневном дијелу су се налазиле **сећије**, које су представљале основни намјештај објекта¹³.

Из дневног боравка се приступа у простор магaзе помоћу ниских дрвених врата димензија сса 75 cm x 160 cm. Поред ових врата се налази и један унутрашњи прозор, између дневног боравка и магaзе, димензија сса 80 cm x 50 cm. Под магaзе је мјешавина земље и крупне калдрме. Уз зид који одваја магaзу и дневни боравак су смјештене дрвене степенице које воде ка горњем спрату ове грађевине. Ове степенице су закривљене на "L", и састоје се од два вертикална крака степеница и дрвеног подеста-платформе између њих. Ширина првог крака износи сса 1,00 m, и овим краком се приступа на дрвену платформу на нивоу +1,90 m. Димензије ове платформе износе сса 3,85 m x 1,30 m. Југозападни крај ове платформе је служио као отворена остава гдје су смјештане намирнице потребне за припрему хране. Испод платформе и првог крака степеништа, у приземљу налази се ниски, дрвеним преградама ограђени простор, који је служио као остава.

Са исте платформе се приступа ниској међуспратној просторији која се налази изнад магaзе. Ова просторија је истих димензија као и приземна магaза, а првенствено је служила за припрему јела¹⁴. У овој просторији се налазе два спољна прозора димензија сса 70 cm x 80 cm. Један прозор се налази на улазној фасади, а други на југозападној страни. Оба прозора су дрвена, без стакла. Дрвени под просторије је у лошем стању.

У цјелокупној грађевини не налазимо на огњиште, нити на један оцак. Дакле, сасвим сигурно објекат није загријаван, нити је у њему кувана храна.¹⁵ Са истог дрвеног подеста на нивоу +1,90 m, приступа се другом степенишном краку који води на спрат, на ниво +4,17 m. Овај дрвени степенишни крак, ширине сса 90 cm је тешко оштећен. Кретање овим степеншним краком је могуће, али уз велики ризик.

Једна од просторија на спрату је је **абдеслук**, на који се вежу остале просторије. Ова просторија је приближних мјера 3,40 m x 2,50 m, с тим да је њена корисна површина мања, из разлога што се у абдеслуку налази и дио

¹³ Сав видљиви намјештај је непомична фотеља или сећија. На њој се човјек одмара, а на њој се и спава. Сав остали простор је слободан, чист и застрт шареним ћилимима, па нам се соба чини још пространијом, а све се одвија у истом халвату изравно на ћилиму или сећији без имало осјећаја просторне скучености, којом толико у Европи разбијају главу. (Алија Бејтић, Прилози за оријенталну филологију и историју југословенских народа под турском владавином, III-IV, Споменици османлијске архитектуре у БиХ, Култура становања, стр. 278., Сарајево 1953.)

¹⁴ По свједочанству садашњег власника, у овој ниској просторији свијетле висине 1,98 m, традиционално су се развијале пите. Термичка обрада пита и друге хране се вршила у, данас непостојећем, спољашњем **мутваку**, односно љетњој кухињи.

¹⁵ Из ове чињенице произилази важан закључак да се објекат користио само љети, и да није служио за стални боравак, јер станарима, у климатској области Врела Босне, гдје се температура зими спушта и до -20°C, не би био могућ живот без загријавања простора. Година градње, као ни првобитни власници нису познати. Стога су биле отворене могућности да овај објекат не припада категорији исходних кућа, већ руралних кућа из османског периода које су рађене по узору на исходне куће босанских феудалаца. Чест је случај да овакве куће бивају купљене од стране босанског племства, што може довести до погрешног закључка о поријеклу и категорији објекта. Из непостојања једног важног функционалног елемента Зилџића куће, могуће је извући прилично сигуран закључак да Зилџића кућа заиста спада у категорију исходних кућа.

приступног степенишног крака. На сјеверозападној страни абдеслука се налази дрвени отвор димензија 80 cm x 140 cm.

Из абдеслука се, према сјевероистоку улази у једну оставу, која је могла користити и као соба за спавање. Димензије ове просторије су 3,70 m x 2,55 m. На сјеверозападном зиду дивхане налази се дрвени прозор димензија 80 cm x 140 cm, без остакљења.

Са супротне југозападне стране дивхане, налази се купаоница димензија сса 4,50 m x 2,85 m. У склопу купаонице, на крајњем југозападном зиду налази се **бањица** или **хамамџик**¹⁶, димензија сса 1,00 m x 1,00 m. Из простора бањице, према спољашњем зиду, води остатак једне жељезне цијеви, која је очито служила за одлив воде. Ова цијев је још увијек видљива са спољне стране објекта. На истом југозападном спољашњем зиду налази се тешко оштећени отвор, прозор димензија 45 cm x 25 cm. На сјеверозападном зиду купаонице налази се дрвени прозор димензија 80 cm x 140 cm, без остакљења, а у близини улаза још су видљиве девестиране полице које су служиле за остављање рубља и других потрепштина.

На абдеслук, према предњем југоисточном дијелу, надовезује се **камерија**¹⁷ димензија сса 5,70 m x 2,60 m. Овај простор је према предњој југоисточној фасади истурен, а овај доклат је димензија сса 2,60 m x 1,00 m. На фронту доклата се налазе два дрвена прозора димензија 80 cm x 140 cm, и на једном од њих је још сачуван оригинални дрвени **мушебак**. На боковима доклата се налазе још два мања прозорска отвора димензија 60 cm x 140 cm, са сачуваним мушебцима. Са бочних страна камерије приступа се **чардацима**¹⁸. Димензије југозападног квадратног чардака су 4,50 m x 4,50 m, а димензије правоугаоног сјевероисточног чардака су 4,50 m x 4,80 m. Оба чардака имају по два дрвена прозора без остакљења на предњој југоисточној фасади, с тим да им се разликују димензије и квалитет. Прозори сјевероисточног чардака су оригинални, димензија 80 cm x 140 cm. Прозори југозападног чардака су промијењени од стране садашњег власника током друге половине XX вијека. Ови дрвени двокрилни прозори су димензија 1,00 m x 1,20 m. Оба чардака на својим бочним спољашњим зидовима имају још по један аналогни и оригинални прозорски отвор димензија 80 cm x 140 cm.

Под свих просторија на спрату је дрвени, а свијетла висина спрата износи 3,00 m у свим просторијама.

¹⁶ С десне или лијеве стране пећи оријенталне куће у БиХ, налази се бањица или хамамџик, површине око једног четворног метра. Вода се лијева из ибрика, а топла вода се у ибрик точи из великог глиненог врча или пешњака, који стоји уграђен у самој пећи до бањице, и кога загријавају плинови из пећи. (Алија Бејтић, Прилози за оријенталну филологију и историју југословенских народа под турском владавином, III-IV, Споменици османлијске архитектуре у БиХ, Култура становања, стр. 278., Сарајево 1953.)

У случају Зилџића куће, хамамџик је грађен без пећи, што је још један доказ да се овдје ради о исходној кући, односно љетниковцу, а никако о сталном стамбеном објекту.

¹⁷ У неким кућама на дивхану се веже камерија или јазлук (Херцеговина), према споља нешто избачен простор с мушепцима, чохом и јастуцима, гдје кућна чељад, посебно женскиње, изјутра доручкује и у предвечерје топлих дана најрадије сједи. Грађена је од лаког и тесаног материјала и истурена према споља. Алија Бејтић, Прилози за оријенталну филологију и историју југословенских народа под турском владавином, III-IV, Споменици османлијске архитектуре у БиХ, Култура становања, стр. 278., Сарајево 1953.

¹⁸ На спрату су собе с много више прозора. То су чардаци или чардацићи, у којима се љетује. Алија Бејтић, Прилози за оријенталну филологију и историју југословенских народа под турском владавином, III-IV, Споменици османлијске архитектуре у БиХ, Култура становања, стр. 278., Сарајево 1953.

Унутрашња врата су на својим оригиналним позицијама, и њихове приближне димензије су 90 cm x 200 cm.

Улазна **југоисточна фасада** је симетрична фасада са централно постављеним улазним порталом димензија 1,40 m x 1,92 m. У приземном дијелу се, симетрично бочно распоредјени, налазе дрвени прозорски отвори димензија сса 70 cm x 80 cm. На спрату се налази доклат са два оригинална дрвена прозора. Сјевероисточно од доклата се налазе још два оригинална спратна прозора димензија 80 cm x 140 cm. Југозападно од доклата се налазе два накнадно постављена двокрилна дрвена прозора, димензија 1,00 m x 1,20 m. Површина фасаде је прекривена завршном бијелом бојом. Доклат је покривен двоводним кровом, чије је сљеме окомито на предњу воду главног четвороводног крова.

Југозападна фасада је окарактерисана различитим висинама два краја фасаде, узрокованим падом терена. Југоисточни крај ове фасаде је виши за 120 cm у односу на сјеверозападни крај исте фасаде. У приземној зони се налази један прозорски отвор према магази приближних димензија 70 cm x 80 cm. У спратној зони, а крајње сјеверозападно, налази се мали прозор бањице, испод којег је уочљива жељезна цијев која је служила за одвод воде. У југоисточној зони се налази тешко оштећени прозорски отвор 80 cm x 140 cm. Читава фасада је знатно оштећена до те мјере да је могуће видјети унутрашњост спрата. Четврта вода крова, која покрива ову зону грађевине, је потпуно урушена, па се види цјелокупан тавански простор.

Сјевероисточна фасада је, као и југозападна фасада, окарактерисана различитим висинама два краја фасаде, узрокованим падом терена, за 120 cm. У приземној зони, према југоистоку, налази се један прозорски отвор приближних димензија 70 cm x 80 cm. У спратној зони, на два краја, налази се по један прозорски отвор димензија 80 cm x 140 cm. На југоисточном прозору сачуван је оригинални мушебак. Једна вода, четвороводног крова, која покрива овај дио грађевине је оштећена. Површина фасаде је прекривена завршном бијелом бојом.

Сјеверозападна фасада је задња фасада са два бочно постављена затворена прозорска отвора димензија 80 cm x 140 cm. Висина ове фасаде, у односу на остале фасаде је знатно нижа, због пада терена, али и због додатног насипа земље.

У конструктивном смислу, приземље објекта је изграђено од грубо обрађених комада камена, комбинованих са хоризонталним дрвеним елементима, који формирају масивни зид дебљине 70 cm. Овај масивни зид почива такође на каменим темељима.

Два унутрашња дрвена носива стуба у приземљу, такође се налазе на чврстој каменој подлози укопаној дубоко у под приземља, који је својеврсна комбинација крупне калдрме и земље. Спрат је изграђен од ћерпича и дрвених греда и косника, који творе такозвани „бондрук“ систем. Дебљина спољашњег зида на спрату износи 20 cm. Конструктивни систем четвороводног крова је дрвени, и у врло је лошем стању. Крајњи покров представљају црепови, а оригинални покров је непознат. Степенице које воде од приземља према спрату су дрвене, као и међуспратна конструкција. Спољна дрвенарија је оригинална, осим два прозора на предњој југоисточној фасади. Унутрашња врата на спрату су дрвена и оригинална.

Спољашњи дио посједа је нераздвојиви дио цјелокупног комплекса. Првобитно, југозападно од објекта се налазио **мутвак**, који је коришћен као

љетна кухиња, и који је, с обзиром на то да у објекту нема огњишта нити оцака, представљао функционално комплементарну цјелину са самим објектом.

Једна од главних сврха доласка власника је био излазак у природу, о чему свједоче несразмјерно мали спољни отвори у приземљу. Из овога је јасно да се дању углавном користио простор изван куће. Овај спољашњи простор је дакле представљао прави дневни боравак ове исходишне куће. Данас се југозападно од објекта, у истом посједу, на удаљености од неколико десетина метара налази приватни приземни објекат изграђен од чврстог материјала и један покретни објекат - контејнер.

По свједочанству садашњег власника, кућа је имала своју улазну капију на источној прилазној страни до друге половине XX вијека.

3. Досадашња законска заштита

Нема података о претходној заштити објекта.

4. Истраживачки и конзерваторско-рестаураторски радови

Нема писмених података о било каквим досадашњим истраживачким или конзерваторско-рестаураторским радовима на објекту.

5. Садашње стање добра

Увидом у стање на терену који је обављен у октобру 2007. године, установљено је сљедеће:

- објекат је у врло лошем конструктивном стању, а спрат и кровна конструкција су пред колапсом. Масивни приземни дио објекта, који је грађен од грубо обрађеног камена, комбинованог са дрвеним хоризонталним елементима, је најочуванији дио грађевине. Овој приземној конструкцији, која такође показује знакове умора материјала и која је оштећена, не пријети непосредна опасност од колапса. Спољни зидови горњег, спратног дијела објекта су у врло лошем стању. На овом дијелу објекта, мјестимично потпуно недостаје испуна од ћерпича и видљива је празна дрвена „бондрук“ конструкција. Дрвена кровна конструкција у југозападном дијелу је доживјела колапс, а кров не врши своју заштитну улогу објекта и налази се пред урушавањем. Фасаде су знатно оштећене. У најбољем стању је предња југоисточна и бочна сјевероисточна фасада, на којима се још јасно назире бијела завршна боја, остале фасаде су тешко оштећене, а мјестимично недостају читави дијелови фасаде. Спољашња и унутрашња дрвенарија су оштећене и неодржаване. Од спољашње дрвенарије, улазна двокрилна врата су најочуванији елемент који је у функцији.
- У унутрашњости објекта, дрвена међуспратна конструкција, подупрта приземном каменом конструкцијом и централним дрвеним стубовима, у стању је да носи терет горњег дијела куће. Дрвена подна конструкција галерије између приземља и спрата, изнад приземне магаче није више у стању поднијети веће терете, и непроходна је. Дрвене степенице које воде према спрату су у критичном стању, мада је још увијек, преко њих, могуће приступити спрату, уз велику дозу ризика. И приземље и спрат су девастирани, а инвентар куће је потпуно уништен.

6. Специфични ризици

- Непредузимање мјера заштите и редовног одржавања
- Продор атмосферске влаге у објекат

III - ЗАКЉУЧАК

Примјењујући Критеријуме за проглашење добра националним спомеником («Службени гласник БиХ», број 33/02 и 15/03), Комисија је донијела одлуку као у диспозитиву. Одлука је заснована на сљедећим критеријумима:

A. Временско одређење

B. Историјска вриједност

C. Умјетничка и естетска вриједност

iii. Пропорције

iv. Композиција

vi. Вриједност конструкције

D. Читљивост (документарна, научна, образовна вриједност)

iv. Свједочанство о одредјеном типу, стилу или регионалном маниру

v. Свједочанство о типичном начину живота у одређеном раздобљу

E. Символичка вриједност

iii. Традиционална вриједност

G. Изворност

i. Облик и дизајн

ii. Материјал и садржај

iv. Традиција и технике

v. Положај и смјештај у простору

H. Јединственост и репрезентативност

i. Јединствен или риједак примјерак одређеног типа или стила

I. Цјеловитост (цјелине, подручја, збирке)

i. Физичка цјеловитост (компактност)

iii. Заокруженост (комплетност)

Саставни дио ове одлуке су:

- фотодокументација израђена на лицу мјеста од стране сарадника Комисије септембра 2007. године;

Коришћена литература

1953. Прилози за оријенталну филологију и историју југословенских народа под турском владавином, III-IV, Споменици османлијске архитектуре у БиХ, Култура становања, Алија Бејтић, Сарајево

1967. Кадиф, Мухамед, „Старинска сеоска кућа у Босни и Херцеговини“,
1991. Крешевљаковић, Хамдија, Изабрана дјела II, „Куле и оџаци у БиХ“,
„Веселин Маслеша“, Сарајево.
2000. „Илиџа“, Разни аутори, издавач: општина Илиџа, Сарајево

Носилац истраживања и израде Приједлога одлуке:
Ади Ћоровић, дипломирани инжењер архитектуре,
сарадник за цјелине градитељског наслеђења и културне
крајолике у Комисији за очување националних споменика